

Telegraful Român

Organ național-bisericesc

Abonamentul:

Pe un an **60** coroane. — Pe sase luni **30** coroane. — Pe trei luni **15** coroane.
Ziarul apare **Martie, Ioi și Sâmbăta**

Corespondențe

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada Macelăilor Nr. 45. — Scrisori nefăurate se refuză. — Articlele nepublicate nu se înapoașază.

Prețul inserțiunilor, după invocătură**Abonamentele și inserțiunile**

să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Macelăilor Nr. 45.

Nr. 4914 Bis.

Circulară

către toate oficile parohiale și protopopitale din arhiepiscopia ortodoxă-română a Transilvaniei

Femeile române din Sibiu conduse de nobilul sentiment de a îngrijii morținile soldaților căzuți în răboi, care sunt îmbrășiate în diferite locuri, au ales un comitet în scopul de a îngrijii aceste morțininte.

Comitetul s'a adresat cu un frumos și călduros apel către preoții, învățătorii și secretarii comunali din județul Sibiu, în care îl îndeamnă să îngrijască de morținile eroilor căzuți.

„Va este cunoscut, — se zice în apel — că eroii căzuți nu sunt încă toți adunați într-un cimitir comun, ci mulți dintre ei se află înmormântați în locuri singuratiche, unde i-a ajuns năpraznic moarte, în păduri, pe dealuri, în horăul cultivat de agricultori, fiind astăzi morținile lor expuse să se piardă.

Este o datorină de pietate față de eroii căzuți pentru desbordarea neamului românesc, ca locul unde își dorm somnul de veci, să fie păstrat. Dar acum când valurile ridicate de răboi se potolesc, ne dictează simțul creștinesc să se îngrijescă și morținile acelor soldați, care aparțin altor neamuri decât celui românesc și au luptat și au murit sub drapel.

Noi români, care în cursul răsboiului am fost silși de o soartă mașteră să luptăm în mare parte sub steaguri străine și să jertfim atâtă vîie pe toate cîmpurile de luptă, avem nenumărăți scumpi morți, ale căror morțininte nu pot fi îngrijite decât de fiii acelor neamuri, pe a căror plăuri au căzut. Așteptăm de sentimentul lor omeneșca să-și facă această datorie acum, când patimile încep să se întâmple.

Nouă românilor ne dictează adâncul simț religios, să dovedim aceasă pietate străinilor, pe care iubirea de frate n-o dictează față de morții neamului nostru.

Vă rugăm să stăruți ca morținile ce se află în pămînt cultivabil, să nu se distrugă prin munca cîmpului. În fine Vă rugăm să deșteptăți interesul credincioșilor d-voastre pentru această acțiune și prin

colecte făcute în scopul îngrijirii acestor morțininte.

In felul acesta se vor putea organiza și comitete locale, care să ne dea mâna de ajutor, ca împreună să facem totul pentru păstrarea amintirii celor căzuți de parte de casă și de iubiti lor. —

Aducând acestea la cunoștință, indemniz și noi obrațe noastre preoție, ca încă din teritorul parohiei s'ar înlătura astfel de morțininte să se în preacuajunile de lipsă pentru îngrijirea lor, și până se vor putea exhumă și aduna într'un cimitir comun.

Dar fiindcă aceasta lucrare reclama și spese, pentru acoperirea lor băremi în parte, disponuim a se purta în toate bisericiile din arhiepiscopia la praznicul Schimbării la fată un disc.

Onorația preoție, în Dumineca premergătoare a acestui praznic, prin o cîntare polițivă va anunță purtarea discului, arătând scopul mareș pentru care se face colectă.

Suma ce se va aduna se va expedia Oficiului protopopesc concernent până în 15 August v. a. c., iar oficiile protopopesti vor expedi, pe lângă conspectul comunelor, sumă incassată Oficiului de cassă consistorial până la finea lui August.

Numele comunelor care se vor distinge prin sume mai însemnate vor fi publicate și în «Telegraful Român».

Sibiu, din sădina consistorului arhiepiscopal, ca senat bisericesc, ținută la 2 luna Iulie.

**Dr. Ilarion Pușcariu m. p.,
arhim. vicar arhiepiscopal.**

**Dr. Octavian Costea m. p.,
secretar consistorial.**

Sedințele Marelui Sfat

In 2 August 1919: Vicepreședintele de T. Mihali deschide sedința la ora 4 și 30 minute. Este o săptămână de sădina.

Di Oană propune, ca Marele Sfat să exprime conveanțe la moaștea fostului ministru de Interni Morțun astăzi familie defuncțului, căt și președintul camerei române.

Di Josif Rdecan, socialist, vorbește pentru dreptul lui femeilor și sistemul electoral proporțional. Poiemizează cu Lucaci și Goga, din cauza discursurilor rostită în sedința trecută.

Risipind diu Lucaci, Roșianu și Vlad.

Di Grădinări, socialist, nu primește proiectul prezentat.

Di Flueras, sef de resori, apără socialismul.

Pr. Ciorogoria, susține democrația națională împotriva democrației socialeiste.

Di I. Sarria: Socialiștii ne scuză că nu ne temem de hotărârile aduse la Alba-Iulia; dar programul de acolo nu se poate realiza, decât în mod treptat. Oratorul arată, că unii dintre noi nu respectă de ajuns sentimentul național și principiul monarhie. La cuvintele: «Când aveam

un Rege» sală izbucnește în ovăzuri de «Să trăească Regelile».

Totii membrii se ridică, afară de dl Flueras și de socialisti.

Strigăte din sală și din loje: «Alară cu socialisti!» Strigătele se înțelesc: «Alară cu socialisti!» Păresc ostensibilă sedință.

După cîteva minute, di Mihail redeschide sedința și desprobă incidentul și strigătele la adresa socialistilor.

Mai vorbesc dinii Oldid și Goga, care dăsemenea regreță incidentul și își exprima încrederea în colaborarea cu partidul socialist.

Discuția se închide, și proiectul legii electorale se primește cu toate voturile minus unul.

La ora 8 seaduna sădina și termină.

In 4 August 1919: A opția sădina. Se deschide la ora 10 și 1/2. Prezidează di T. Mihail. Socialiști lipesc.

Vicepreședintul, di Mihail, la cuvântul și în ovăzuri furioase ale adunării, era că astăzi este ziua nașterii M. Sale Reginei Maria. Se trimit o telegramă de felicitare. În care Marele Sfat își exprimă omagiu unanim și cald sa admire pentru abnegație și devotamentul, care M. Sa le-a dovedit în trecut ca și astăzi, când vitezii noștri însoțesc înaintea victoriei.

Ministrul basarabean în guvernul dela București, di L. Inculeț, intră în sala de sedință. Membrii îl prind cu o mare bucurie.

Di L. Maniu rostește cîteva cuvinte în onoarea ilustrului ospătar basarabean, care mulțumind zice, că unirea tuturor românilor s'a început la Nisipur: Basarabia a prevestit unirea Dorește ca Ardealul, sub conducerea marelui împărat, numit de basarabenii *regele făraonilor*, să devină mare și puternic.

Di C. Bucșan, raportorul comisiunii pentru reformă electorală, citește punctele proiectului.

Di I. Maniu face un larg expoziție al actiivității Consiliului dirigent. Înșiră greutățile înținute la consolidarea statului în nouă stat Români nu vor fi biruiți, decât prin un singur lucru: prin desbințiri interne. Fiecare națiune din țara aceasta va fi reprezentată proporțional în parlament. Drepturile și interesele lor vor fi garantate; căci 14 milioane de români nu au motive să se teamă de 3 milioane de neromâni. Vorbitorul este mult aplaudat și aprobat.

Sedința se ridică la ora 1 d. a.

A noua sădina se deschide în aceeași zi la ora 5 d. a.

Vicepreședintul, di T. Mihail, anunță că din partea socialistilor au susținut *doud adreșe*. Se citește: la cea dinăuntru, membrii social-democrați și de la Marelini Sfat declară, că nu mai participă la sădina și înțelesc: «Dacă nu li se respectă principiile statului în adunarea dela Alba-Iulia, și președintul îl primă de Sâmbătă, în 2 August (la o săptămână de sădina), — în a doua adreșă, dimineață și Flueras, își dau demisia din postul avut de sefi de resort. Motivele sunt aleasă. Di I. Maniu constată că Marele Sfat n'a avut intenția de a provoca incidentul cu socialistii și a respecta totușteaua libertatea cuvântului, ideea monarhiei este înădrăznică la români; iar Marele Sfat a punit să-și arate sentimentul de respect și recunoștință pentru Suveranul cel mai democrat. Gestul socialistilor, cu acest prilej trebuie reprobat. Dacă însă reprobase, venită multă delă nemembrii statului, a trecut marțiile parlamentare, oratorul o regreță, și este

de către social-democrații pot participa și mai departe la ședințe. Dăseneasa regală retragerea celor din Consiliul Dirigent, zicând că amândoi au dovedit năzuințe sincere pentru întârzierea nouului stat român.

După aceasta cîteva telegramă trimisă de Marele Cartier General care vestea înfrângere trupelor bolșevice maghiare. (Ovați gălăzinoase).

Di A. Bărseanu propune trimitera telegramelor de felicitare comandanților trupelor de operație. —

Se continuă desbaterea asupra articolelor din proiectul de lege electorală. Vorbesc dinii: Onișor, Suciu, Oandă, Roșian; episcopii L. I. Papp, Cristea și Radu.

Art. 12, despre eligibilitatea profesorilor și învățătorilor, nu răstrelă pe o lungă discuție, sau cuvântul dinii O. Ohiba și Vasescu, contra; eard di I. Matel pentru eligibilitate.

Ședința se sfărșește la ora 8 și 30 minute seara.

In 5 August 1919: A cezea ședință se începe la ora 10 a.m. Prezidează di A. Bărseanu.

Comitetul femelor române din Iași, prin o telegramă, își manifestă încrederea în Marele Sfat, că va recunoaște dreptul de vot al femelor.

Urmează discuția articolului 12. Vorbesc pentru eligibilitatea profesorilor dinii: G. Precup, N. Bălan, A. Bancu, P. Dările; contra eligibilității se rostesc dinii: A. Vlad, Episcopul I. I. Papp, O. Ohiba.

Articolul se primește cu majoritate de voturi. Se primește fără desbatere articolele 13—20.

Viceprezidentul anunță, că prim-ministrul di I. Brătianu, prim-ministrul, la ședința Mareișii Stat Național.

Ședința se ridică la ora 1 fără un stert.

Aceeași zi. Ședința a 11-a se deschide la ora 4 d. a. Sala și tribunile sunt pline.

Se comunică din partea dinii T. Mihali, viceprezidentul, că o delegație va invita pe di I. Brătianu, prim-ministrul, la ședința Mareișii Stat Național.

Peste cîteva minute își face intrarea în sală di Brătianu, însoțit de dinii Maniu, Goldiș, Inuleț, Episcopul Cristea, Comă și c. Este înțimpiat cu ovații caldurașoare.

Di Mihali, îl salută în numele statului, ca pe un factor, care a stat totdeauna sălături de noi, când era vorba de greutăți. Amintesc eroismul armatei române, chemate să susțină ordinea în Răsăritul Europei. Mulțumesc prim-ministrului, prin căruia colaborare s-a făcut cu putință realizarea idealului nostru național. (Lungi aplauze).

Cuvinte de binevenire rostesc de Maniu în numele poporului român și al Consiliului Dirigent. Vechiul Regat a făcut pentru unirea noastră ceea ce săvârșă Piemontul pentru unitatea Italiei. Aduce mulțumiri atât prim-ministrului, cât și guvernului, cu asigurarea că jara noastră își va împlini totdeauna sacrele datorii. (Aplauze indelungă).

Ministrul președinte, di Brătianu, răspunde că adânc migrajă a pășit în sală și a ascultat cu vînțele ce i s-au adresat. Dacă s'a amintit sprințul acordat de vechiul regat, nu trebuie să uităm, că tocmai de-ací, de dincoace de munci, s'au dat primele semne ale deșterpăturii naționale, îndatoririle sănti reciproc. Poporul care și-a dovedit bărbăția în răsboi, și-o va arăta și în timp de pace. Violențele sămătătoare semnele sălbiciunii, România însă nu este slabă. Nu vom întrăbi pe nimeni de unde vine, ci numai *In coto merge?* Celice vin cu noi pe același drum, sănătăsuri și înțreg sprijinul nostru. Interviu comun și puterea statului însemnează garanție pentru propria lor desvoltare. Dacă însă își vor căuta interesele lor în afară de hotărârile statului, aceasta va însemna sălbiciunie lor. Nimic nu mai poate trage la îndoială, că poporul român își va ocupa locul ce i se cade; nimici nu se îndeoptează în deosebi astăzi, când trupele române au intrat în Budapesta. (Furtunăsoare aprobați). Soldatul român este apărătorul civilizației; el a opri, la Tisa și la Nistru, valurile bolșevismului, care amenințau să se reverse asupra Europei. Am stat opt zile în mijlocul soldaților și al poporului, ear sentimentele ce mi s'au arătat acolo, sănătăsula cea mai frumosă pentru lucrarea mea. — Prim-ministrul își termină vorbirea cu vorbele: Să trăească Marele Sfat Național.

După aceasta își ia rămas bun dela membrii Consiliului Dirigent și dela ceilalți membri,

și la ora 5 părăsește sala în mijlocul entuziasmulor aclamări ale adunării.

Se continuă ședința.

La ora 5 și 15 minute se redeschide.

Di O. Osga, în legătură cu cele comunicate de di Brătianu, vorbește despre *ocuparea Budeștei* de trupele române. Prin această sătmărtă luptă între două popoare, în cîmpie de față poporul român găndește la trecutul său, la vremile de umilie și de redespicate, legate de numele lui Avram Iancu și Saguna. Pe zidurile parlamentului ungar, unde s'au croit atâta ne-dreptă, fălăie astăzi tricolorul românesc. Dupa-mani este înfăisa la picioarele noastre. Vorbitoare, ca acest lăpt istoric să fie comemorat printr-o serbare națională. (Vii aprobări).

Ședința se încheie la ora 8 și 30 minute seara.

In 6 August 1919: Ședința a 12-a. Se deschide la ora 10 a.m.

Se da cîteva telegramelor sosite din Basarabia, dela dinii Ciugureanu și Pan Halippa.

Continuându-se desbaterea paragrafilor din proiectul de lege electorală, sau cuvântul dinii Onișor, Nilvanu, Vlad, Saciu și Costa.

Sovetăză toti paragrafi, unii neschimbăți, alții cu mici modificări.

Ședința se încheie la ora 1 fără un stert.

Aceeași zi. Ședința a 13-a. Se deschide la ora 4 1/2 d. a.

Viceprezidentul, di T. Mihali, salută pe fostul ministru în vechiul regat, pe di Discescu, care mulțumește zicând că se simte fericit d'a putea în prezent în primul parlament ardelean care predeceze primul parlament al României întregite.

La ordinea zilei: Proiectul de lege al reformei agrare.

Raportorul, di Dr. Valer Moldovan, accentuează, în vorbire mai lungă, necesitatea reformei. Ea este o cerniță politică-națională, etică și social-politică. Raportorul arată în deosebi procedarea la exproprie.

Di A. Bărseanu, care luase scăunul prezidual în cursul vorbirii dinii Moldovan, suspendă ședința până la aducerea proiectului din tipografie.

La ora 6 1/2, se deschide discuția generală asupra reformei agrare.

În cîndrumul rostite, se remarcă în deosebi ale diilor Cerghezeanu, Agârbiceanu, Iosif, Dările și c. ș.a.

Ședința se încheie la ora 8 1/2, seara.

Pe seama urmașilor

Onorate la Hristos Frate. — în răsboiu lumii, cum în deobice se sălătorească a fost primul rând expusă la excesele de sovinism unguresc.

Sute de preoți români au fost păstrați de către mari brutalități din partea organelor stăpânișori ungurești, bătuți, persecuati, internați și întemnițați.

Santem deci datorii să lixăm toate volniciile acelor organe, pentru că să rămână o mărime istorică a vremilor de azi, ear pe seama urmașilor un istoru de oțeluri în împlinirea datoriei lor.

Indemnat de aceste considerații comitetul central al Uniunii preoților (A. Săguna) a inscris în subscrizările să adune datele necesare.

Rog deci pe toți frații preoți car au fost internați, exilați, întemnițați ori persecuati de forurile sovinismului unguresc, să trimite la adresa subscrizului toate despărțirea calvarilor, răspunzând la următoarele întrebări:

Varșa? Sánkosh sau Bolnay? Ce familie ai? Când ai fost deținut? De cine? Singur sau cu familia? Intră ce imprejurări?

Avut ai atingeri cu armata română? Cum ai ajuns car înfaipo? Procedura celor ce au teau deținut? Pe ce bază? Ce motive? Ai fost băut sau nu? De cine și cum? Cum te-ai depărtat de acasă? Legat sau nu? Dur sau preventor? Cum te-ai transportat, cu trenul, pe jos sau cu camion?

Unde te-ai dus? Ce stătuni de suferințe ai avut? Mizerele calatoriei. Cine te-ai batocorit și cum? În ce locuri? Hrana și alte utilități.

Unde ai fost așezat? Când ai ajuns și cum ai fost primiți? De cine? Pria ce fel de purgători ai trecut?

Attitudinea autorităților și a poporului, la cine ai fost așezat? Cum te-ai tratat? Locuința, întreținerea, ce ocupări ai avut? Ce drept de mîșcare? Ce favoruri ai avut? Ce mizerii? De ce cîte?

Unde ai fost strămutat? Mai bine sau mai rău?

Procedură penală avut-af? Cercetare? Cine te-a părătit? Neplăceri anterioare cu administrație? De români sau alcineva? Când și cu ce înțuit per tractarea? Cu ce rezultat?

Terrorism, escrocherii din partea cui? Căutări și judecăți? Intriga acolo și acasă. Sentință? Percheziție și judecății? Ce rezultat?

Familia ce a avut să surfeze? Ce pagube? Când și cum ai fost eliberat? Cu sentință? Sau nu? Făcut-ai rugări, la cine, când și cu ce rezultat?

Cine te-a ajutat și în ce fel? Cum ai ajuns acasă? Ce urmări a avut întreanrea?

Ce învestigație? Eventual alte amănunte. Să se slăture și fotografie.

Datele să mi se transmită, cu posibilitățile grăbitre.

Sebeșul-săsesc, în 20 iulie 1919.

Dr. Sebastian Stanca

preot.

Mijloace de maghiarizare

Sub același titlu, ziarul Bucovina face următoarele descreperii:

Dela începutul răsboului mondial, fiindu în Ardeal spital de copii orfani, unde aceste ființe nevinovăți și desmotivați erau adunate din ordinul guvernului. Direcționarea procedă apoi la repartizarea copilor pe la diferite localități. Acești spitale continuă să aibă sub îngrijire copii orfani și în același timp primăsc serial de noi orfani, pe care îl repartizează în același mod pe la diferențe comune.

Astfel de spitale există în: Cluj, Brasov, Târgu-Mureșul, Oradea Mare, Arad. Cele mai multe au rămas tot sub direcția doctorilor unguri. Păpușul acesta are mare importanță, și eată de ce:

Afără de ordinele oficiale publice, asupra modului de funcționare a acestor instituții, mai sunt *ordinale secrete-confidențiale*, adresate personalor directorilor, unde se specific amanuntii modul cum trebuie să se procedureze cu acești copii.

Astfel copiii orfani din părinți români, care formează mara majoritate, — imediat la prima trebă să li se maghiarieze numele. După ce sănătățile căpătă în spital, unelează să fie repartizați, și după cum specifică expres ordinul secret, copiii trebuie să fie repartizați numărul prim comunei ungurești și numai la unguri. Dacă în jumătate respectiv unde se găsește spitalul, nu sănătă comune ungurești, orfani pot fi repartizați și în comune din altăjunit.

Eată dar cum prin acest sistem diabolic-maghiarizare continuă chiar în zilele noastre. După ce se maghiariează numele, copilașul este vrăjăit într-un cerc pur ungureș, copilașul este vrăjăit într-un cerc pur ungureș, și după călău este maghiar sadaie, cu trup și suflet.

In Oradea-Mare, consiliul dirigent a numit din fericire ca director al spitalului de copii pe un înimos român, d-rul Russi. Înlocuirea medicilor unguri din Oradea-Mare a să facut lese, acesta fiind amestecat în mișcarea bolșevică, ca foșii membri activi în sovietul de acolo.

In spitalul copilor orfani din răsboi din Oradea-Mare au fost lăua sub îngrijire 2982 copii, cari toți au fost dăți spre creștere în comune pur ungurești, conform ordinului circular secret al guvernului maghiar. Astfel:

In institut se găsesc acum 122 copii; în comuna Bereteușu, ungureasca 198 copii; în comuna Bihordoseg, ungureasca 82 copii; în Bihor-Kerestes 30 copii; Bihardora ungureasca 30 copii; Cehida, ungureasca 50 copii; Erdőgyar, ungureasca 10 copii; Karczág jud. Solnoj, 94 copii; Ketegyan, Biharia 72 copii; Konyar spre Debrechin 15 copii; Salonta, ungureasca 170 copii; Oradea-Mare, floburgul ungar Olasi 180 copii; Oradea-Mare, floburgul Katonárváros 227 copii; Oradea-Mare, floburgul Ujváros 192 copii; Püspök-Ladány, jud. Debrechin 222 copii; Săgetovod 160 Székelyhíd, 186 copii; Tenke 53 copii; Madamaras, jud. Solnoj, 59 copii; Törökzentmiklos, jud. Solnoj, 228 copii.

Cum vedem dar nici un copil nu a fost dat în centrale românești și în comunele româ-

negă, care slavă Domnului sănt destule și nu trebuie elutate în săte întinute, cum se petrece și cu cele ungurești. Astfel nu s'a dat la Beiuș, comună mare și bogată, nici la Mărgăita, sau Carei-Mari. Împrejurimii, că s'a dat în multe prin Solnoc și pe lângă Sînt și în mahalale ungurești ale orașelor maghiarizante.

Doctorul Rusu, și e drept, cauță să remedeze răul stăvîldin pentru vîltoj repartizarea copiilor de români în comune ungurești, dar pentru cei dețin repartizări nu poate proceda la ancheta, că să stabilească originea lor românească și a-i readuce din jumătate ungurești, care pe lângă maghiarizare sigur urmează să rămână și în afară de granilele vîltoare ale statului român.

Că să poată face acest lucru, ar trebui să aibă mijloace de depăsare, trăsura, sau automobile, ordin expres delă resorții respectiv, și acest lucru trebuie să se efectueze acum, cănd aceste regiuni se află în puterea armatei noastre. Numai astfel se va putea sustrage maghiarizările atâtice suflare de copilărie români.

Acest lucru trebuie să se facă de toate instanțele de copii orfani, — pentru care lucru trebuie înșă ca în fruntea lor să se găsească medici români.

Și pentru ca aceste dispoziții să poată avea uniformitate, trebuie neapărat ca spitalul de copii orfani să treacă la rezitori orocriotori sociale.

Semnalăm toate aceste cercuitorii condusătoare din Ardeal, care sănt în măsură să le cunoască și să la măsuri urgente spre a preveni răul.

M. CHILIANU.

Comunicat oficial

— 5 August 1919 —

1. Frontul de est: Încercările izolate de trece peste Nistru au fost respinse cu focuri de către posturile noastre.

2. Frontul de vest: Au fost complet impresurate și divizia 2 și 4 maghiară. Se continuă cu desarmarea diviziilor care au capitulat și a unităților răsătoare.

Ieri 4 August ora 6 după amiază Budapest a fost ocupată de către trupele române. Populația a primit tratamente române cu liniște și pe alocuri cu manifestări de bucurie. Un detasament alcătuit din infanterie, artillerie și cavalerie a defilat în mijlocul orașului în fața comandanțantului trupelor din Transilvania și a unui imens public.

Marele Cartier General.

Din viațăile fostului regiment 64

— Amintiri din răboi —

Fostul regiment de inf. Nr. 64 dela Orăștie, regiment curat românesc, și-a ajuns culmea viaței în a 11-a ofensivă italiană.

In vara anului 1917 el era considerat de foști opresori ca cel mai bun așa zis «Kanonensfutter», deaceea, că s'a desprăvărat bine, a trebuit să părăsească întărîturile, ce însuși le făcuse și la care muncise oearnă întreagă, din față frumosul, dar pustiul orașul Asiago, luând în apărare drumul de prigie, în realitate însă pentru a astupă spărăurile frontului cauzate de italieni.

Mie unuia îmi făcea impresia, că sătem niște copii, cari am astupat pentru moment cursul unui părkăs repede, al cărui mers însă totuși nu-l puteam opri, căci «undele» erau mai tari decât noi, «bujind» cănd printre o parte, când printre alta. Ear noi, dacă vedeam că nu mai avem încotro, dădeam fugă mai la vale; «balta» însă, aici ne reușea și mai puțin.

După multe colindări în dreapta și în stânga, — dela Triest la Triest și înapoi — în fine ni s'a găsit «gaura» ce trebuie astupată.

La 22 August 1917, suiam dela *Sancta Lucia* — aproape de podul dela *Tolmein* — în sus, treând prin satele puști: Reavet, Spilența, Coren, și aşezându-ne pe înălțimea de la Hoje și Lom di Canale.

Privelighete ce se desfășoară înaintea ochilor era jalinică, de ti-se rupe inima. Locuitorii acelor întinute se retrăgeau în casă mai ordinoare. Vite, copii, bătrâni, femei, fugau strigându-se unii pe alții pe nume, ca să nu se rătăcească. Mai ales venueră trișt al copiilor te făcea să te înăduși de durere. Ear noi mergeam înainte, privind — în aparență — nepăsătorii la săvârcioarile lor, de fapt însă se străngă inima de durere, gândindu-ne la cei de acasă, pe cari Dumnezeu săfăltușie, de-i vom mai vede.

Povoilo național al italienilor a trecut peste răul Isonzo. Regimenterile ce trebuiau să împiedice, au fost distruse. Drumul italienilor spre Laibach-Ljubljana și spre Triest era deschis.

Dar etă că în fața povoiloju se opune un regiment românesc, regimentul 64. Si acum lupiță un frate mai mic și neprincipat, în contra fratelui mai mare. Si e cumplită îndărjirea între amândoi. Codrul se infioră de bubutul prelung al tunurilor, stâncile sar speriate dela locul lor, și în spația lor se lovesc de capetele fraților înfirbătanți la luptă. Aici am cunoscut pentru primădată grozăvénile tururilor italieniști: Oameni sburăți în vînt de puterea granatei explodează în apropiere, cai cu călăreți trântiți la fiecare pas în mijlocul drumului, automoibile sparte, munjii împrișătați, mâni, picioare, capete fără stăpân... .

Si lupta nu înceasă, ci în proporții tot mai mari, până când rândurile ni se răsesc: sătem de căte 15 pași departe unul de altul. Rezervele nu mai vin. De ce ar se mai veni chiar în toul luptei?

Dar etă că la 30 August fratele mai mare cedează, luptă înceată, rezervele răsăcind din pământ și regimentul e tras înapoi frontului.

Nu voi uita nici odată momentul în diușoșor de trist, când cei rămași în viață, coborând către locul de rezervă, cintau cu jale:

O săracile regute,
Când trecură peste munte,
Nu potucre trece de multe;
Când veniră napoi,
Venirea numă v'oi do.

Fostul împărat a spus unu căpitan, ce se aia rănit într'un spital:

«Das Regiment hat Übermenschliches Geleisteit».

La două săptămâni peste 400 de medali de argint atârnau pe pepturile bieților eroi... V. Zdronghea.

Noul episcop al Rădăuților

Prea Cuv. Sa Arhimandritul de scaun *Ioannis Vorobchiev* a fost numit prin decret regal «Episcop al Rădăuților» și Vicar general al Arhiepiscopiei bucovinenă. Din acest prilej, ziarul *Bucovina* scrie:

Episcopisca de Rădăuți a fost înființată în anul 1461 de Marele Voievod al Moldovii, Alexandru cel Bun. Până la anul 1781 episcopii de Rădăuți stăteau în legătură ierarhice cu Mitropolia Sucuvei și a Moldovii.

Bucovina fiind desfițată de Moldova și alături Austria, Episcopul de Rădăuți devine în 1781 mai întâi exempt, iar dela anul 1783

înainte nu supus în cele dogmatice și spirituale Mitropoliei sărbătoși din Carlovici. Această le-gătură ierarhică durează pînă la anul 1873, când episcopia așa zisă a «Bucovinei» e rădicată în rangul de Arhiepiscopie și Mitropolie a Bucovinei și Dalmatiei.

În anul 1899, pe timpul Arhiepiscopului și Mitropolitului Arcadiu Ciupercovici, titlu unu Episcop al Rădăuților repare în istorie, dar numai pe timp scurt. Arhimandritul de scaun de pe atunci, Dr. Vladimir de Repta, este înăntăiat la treapta de arhiepiscop cu titlu de «Episcop al Rădăuților», și poartă acest titlu până la anul 1902, când după moartea Mitropolitului Arcadiu Ciupercovici este instalat Arhiepiscopul Bucovinei și Dalmaciei.

Acum, sub împrejurări politice cu total schimbări, ni repare din nou mărețul titlu și unu «Episcop de Rădăuți» și acel care a fost înfrrevindat de Majestatea Sa Regele, ca să poarte acest titlu este Prea Cuv. Sa Arhimandritul nostru de scaun *Ioannis Vorobchiev*, bărbat înzestrat cu alese calități ale spiritualită și inimii, de o erudiție profundă teologică, scriitor recunoscut bisericose, caracter integru și bun român.

Dele domnul, ca activitatea să-l fie încremenită de cele mai frumoase succese.

Români cari plâng

Sub acest titlu primește *Dacia* următoarele:

Bânteni, în frunte cu episcopii dela Caransebeș și Lugoj, au ieșit în calea trupelor române, cu flori și lacrimi de bucurie.

E praznic de sărbătorire acolo, în partea de răsărit și în centrul Banatului. În timpul acesta însă în aproape 50 de comune românesti, jale și durere s'a lăsat prin case oamenilor.

Dau mai jos o listă a comunei românești, ce sănt amenințate să cădă sub stăpânire sărbătoasă.

Notez, că afără de comunele arătate în listă, mai locuiesc vre-o 20.000 români în orașele Vârșeț, Biserica-Alba, Chichindă, Becicherec, Panciova.

Eată lista comunelor românesti din Banat, atribuite sărbătorilor:

In județul Torontal, valea Begheiuului: Toraucul Mare 3500 români, Toraucul Mic 3000, Ianichaud 1300, Clec 200, Ecica româna 2800, Ecica germană 500 români.

In valea Timișului: Sarca 1400 români, Uzdu 6000, Giogon 1000, labuca 500, Ovea 1800 români.

Pe cîmpia dintre Timiș și Dunăre: Mărgăita Mare 1100 români, Sân-lanța 1500, Sân-Mihai 4200, Seleuș 3000, Alburnu 3000, Petrovasel 6500, Satul Non 6000, Dolose 2200, Omolita 500, Dobrița 2500 români.

In județul Timiș, pe valea Dunării și a Cărasului: Deliblată 2400 români, Dubovăț 300, Gaiu 400, Maramor 1400, Cubin 1500, Grebenat 2400, Cușciu 200, Oreasă 500, Parja 200, Nicolinjul Mare 3700, Straja 1800, Ulma 200, labuca 1000, Sredică-Mică 700, Zamul Mic 700, Costei 2500, Marcovăț 1600, Mesici 800, Rătisor 1500, Sălcica 1000, Vlaicovă 1200, Vodă 1700 români.

In județul Caraș-Severin: Iam 1000 români, Ciurda 800 români.

Ear comuna Baba-veche, din fața Seghe-dinului cu aproape 3000 de români, a fost atribuită de Conferență ungurilor.

Articolul umilitor pentru români

— Din tratatul de pace cu Austria —

Mul pomenita protecție a minorităților este cuprinză în tratatul de pace între aliaj și între Austria.

Introdusă în articolul 71, cere următoarele:

«România aderează la introducerea într-un tratat cu principalele puteri, a dispozitivilor, care se vor judeca necesare spre a apăra în România interesele locuitorilor cari se deosebesc prin rasa, limbă sau religiune de majoritatea locuitorilor».

«România aderează la introducerea într-un tratat cu principalele puteri și a dispozitivilor ce se vor judeca necesare spre a apăra libertatea transilvană și un regim echitabil pentru comerțul celorlalte națiuni».

Protecția minorităților are în vedere mai ales – elementul evreiesc.

Se pare curios, cum de Conferență păcii voie să primească sub scutul său pe evrei, cari se spune că sprințesc pretutindeni bolșevismul. La urmă răvenjan, *Le Democrație*, face (după Vitorul) următoarele descreperiri:

«Secretul misterului resida, trebuie să spunem, în puterea formidabilă a unei anumite înalte finanțe — semi-evreiască și semi-crestină, — mai ales adoratoare a *vîrfului de aur*, care și zice americană, dar se află tot asa de bine, la ea acasă, și la Londra, și la Frankfurt. Aceiași speculatori arhimilionari apără bolșevismul, pentru că slăbește Rusia și îngăduie să obțină dela Lenin concesiuni fructuoase... Politica lor stă în a menține Germania, pentru a-recumpăra comerțul și industria...»

Asfel jugosavia, total slabita, și pe calea de a deveni prizoniera și slava sindicatelor financiare americane.

De trei ori s'a găsit soluția problemei Adriaticei. De trei ori nababii căpătușii cu aur său pus de-a curmeziș și să izbutui să-și spănește la lor.

Satrapii *Bauach*, *Brantjes* și *Bawman*, sprijiniți de puternice personalități politice, și prea adesea secundati de un înalt personaj din autorajul direct al președintelui Wilson, n'au incelat de opt luni încacoș, să terorizeze pe mărele bărbat de Stat care guvernează — sau a jinut că guvernează — la Casa A/bd.

Această treime aspiră să devină adăvărată succesoare a camarăliei din Berlin? Urmarea istoriei ne va dovedi.

Stirile zilei

Sindicatul Ziariștilor. Comitetul "Sindicatului ziariștilor" a trimis următoarea telegădu: *M. S. Regelul României!* În cipellele aceste mărejă, în care se incunună opera de armă a M. V. și a eroilor armate române, Sindicatul ziariștilor își îndreptă gândul spre primul Rege al tuturor românilor și aduce omagiale sale Celui care n'a pregetat să jefearse totul pentru înfăptuirea idealului românesc.

Prin eroicele lupte din urmă și prin sănătatea generosă ai copiilor României, care înrosesc câmpile Ungariei, s'a deschis o nouă pagină de glorie pentru Majestatea Voastră și armata română, în carteza acelui răsboi; ca lumea civilizată va aprecia aceste jerfuri menite să restabilească astfel curând ordinea în Europa centrală, grăbitând astfel încheierea pacii definitive atât de mult dorite.

Să trăiască Sire, Să trăiască Dinastia, Să trăiască brava armată română.

In urma lipsei de hărție sănătem silicii să tipărim numărul de astăzi, — in loc de 8 pagini, — numai pe 4 pagini.

Servicii divine. Pentru intrarea glorioasă a armatei române în Budapesta, s'a celebrat, seara vinerii din catedrala Sibiului în 6 l. c.

A slujit P. S. S. Episcopul Aradului, *Iosac I. Papp*, asistat de asesorii consistoriali Lazar Triteanu și George Proca, protopriestierii Nicolae Borza și Ioan Pop, de diaconi Dr. Octavian Costea și Dr. George Comşa.

Prezenți au fost membrii Marelei Stat, ai Consiliului dirigent, corpul ofițeresc și alți mulți credincioși.

Din același prilej s'a înjunțat și la biserică grăcat din Sibiu serviciul delevat, celebrat de Episcopul Lugojului Tr. Frențiu.

In cimitor armatelor. De bucurie că trupele române au intrat în Budapesta, se fac sărbări în toate orașele și orașelele din țară. O manifestație împărtășoare s'a făcut Marți la Cluj, cu insuflețire de nedescris. O retragere cu torțe și muzică militară a urmat. Muzica se ascunde în străzile și plăie *Sibului* pavăzot. Adunări de popor, cu cancele și jocuri, se anunță de pretenzindenți.

Pentru Orfelinatul din Sibiu. Dl. V. Zârna din Brad, cu ocazia căsătoriei sale cu doamna *Mărioara Slobovan* a dăruit pentru orfelinat 400—coroane. I se aduce mulțumită și pe această cale. — Oficial *cassel arhidicezean*.

Un răspuns. Trupele române, ocupând Tișoara, au fost salutate cu multă însuflețire, atât de români, cât și de evrei. Colonelul *Economou* a primit omagiale de reprezentanți autorităților și i-a asigurat, că românii vor respecta principiile de libertate și democrație. *Ungarilor* li-a zis în special, că vor avea de sigur o mai bună soartă în statul român, decât au avut românii în statul ungar.

Profesorii universitării la Cernăuț. Au fost confirmați ca profesori la universitatea din Cernăuț din: C. Iosepescu-Grecu, profesor de dreptul penal și istoria filosofiei; Sextil Pușcariu, de limbă și literatura română; Eugen Herzog, de filologie românică.

Hymen. Dl. Gheorghe *Talbure*, revizor școlar la județul Bihor, și-a serbat la 27 iulie a. c., în Cluj, cununia cu doamna *Valeria Greave*, profesoră la institutul Oțetescu din București și mai pe urmă directoră la internatul din Sibiu al Asociației.

Exameni de admitere în licee militare. Mai multe locuri vacante (de bursieri și solventi) se găsesc în liceele militare din: *Măndăstirea Dealu, Craiova și Iași*. Pentru ocuparea acestor locuri se înțin examene de admitere în: Sibiu (școala de cadeji), București, Chișinău, Craiova și Iași.

In Sibiu se înțin examenele în 15 și 21 august 1919, în localul școlei de cadeji. Condilii de admitere sunt publicate în *Gazeta Oficială*.

Di Ioan Oprig, măestru rotar în Sibiu, s'a înscris ca membru fondator la Reuniunea meșterișilor sibieni, achitând taxa de 100 cor.

La școală! In circumscripția școlară a Clujului se deschide licee românești de stat în următoarele oreză:

Dej (clasa I-VIII).
Turda (clasa I-VII).
Târgu Mureșul (clasa I-V).
Simieni (clasa I-V).
Claia: liceu de băieți (clasa I-V, eventual și VI-VIII).
Cluj: liceu de fete (clasa I-V).

Inserișterile se fac în birourile oficiale ale acestor institute până la *15 August a. c.* In clasa se primește numai elevii, cari au înlimitat 9 ani și au terminat clasa a IV-a și au unel scoli primare sau vor da un examen de primește. Taxa școlară este de 100 cor. Lecțiunile se vor începe la data mai târziu, care se va anunța în ziare.

Așteptăm, ca preoții și învățătorii satelor noastre să îndemne părinții să și aducă copiii la învățătură românească în lăcașurile, care li s-au găsit lor de mai înainte.

Pedește meritata. In ultimele sentințe Curtea Marijala a Comandamentului Trupelor din Transilvania a pronunțat următoarele sentințe, pentru nedepunerea la timp a armelor și munitionilor ce aveau: *Popp Iosif*, 15 zile închisoare, *Schuster Michel*, 15 zile închisoare și 500 lei amendă; *Rosza Iosel*, 15 zile închisoare și 100 lei amendă; *Balo Stefanie*, 100 lei amendă; *Filip Milai*, la ună lună închisoare; *Onczay Sándor* la 500 lei amendă; *Horvath Ogeorgha* la 15 zile închisoare.

Pentru ascundere de arme și munitioni. *Savorești Mihai*, la un an închisoare și 1000 lei amendă; *Török Csö Imre* la un an închisoare; *Medyessy Ioan* la un an închisoare, *Szász Mihai* la trei luni închisoare; *Cseré Ögyry* la șase luni închisoare; *Lugosi Gyula* la o lună închisoare; *Gókan László* la o lună închisoare; *Orbán Ferenc* la șase luni închisoare.

Legatul Eleuteriei și Parrocchia Chelarii este numele legalizat înainte cu cor. 200—de domnul director liceal din Brașov, dl. *George Chelariu*, într-o vesnică pomeneire a luiților săi prieteni decedați în comun. Stoilegi (Județul Suceava) cu scop de-a să împărtășă daruri de Crăciun între săracii Reuniunii meseriașilor români săbieni. Legatul se înțează la *Fondul I. Vița*, cu aceeași menire. Pentru jerfă adusă pe altărtă clasei noastre industriale, împleind odină lină celor mulțumiți dela noi, aducă sincere mulțumite: *Vic. Tordășanu*, prezid.

Africanii și Parisii. Un ofițer din trupele coloniale și-a dus plutonul său de negri să vadă minuniile parisene: i-a plimbat la Versailles, la muzeu, la Pantheon, la opera și la alte locuri vrednice de admirat. Africanii ascultau și priveau cu gurile căscate. Fiind înrebat, cum le place? că un negru mai răsărit răspunde: «Nu-i pentru noi; sănături pentru *albi*». In slăgit, africanii au fost dusi la turnul Eiffel. Aici, în fața colosului, toți negrile au rămas umiți și înmormârti.

Posta redactiei

Ce însemnă boea? Căldura este, la noi, doar înțeleșuri. Înălți însemnă: locuitor al Boemiei. Maloșitatea locuitorilor din Boemia o formează cenușă. Numele de *Boemia* poate să fie dela cunună *Boea*, cari ocupă său ca patru sute de ani înalte de Hrisost.

— Atolice înțeleșuri la cunună *boea* este: ca viață regulață, — în deosebi se vorbește după scrierile și artiști. *Bohemian* transmitează însemnăț pigan, farao, popor vagabund. *Trai de boea* = trai desordonaț.

Consiliul Dirigent. Resortul Ocrotirii Sociale

Nr. 3411/1919.

(208) 1—3

Publicațiune

La Institutul pedagogic-curativ de stat din Iosei (jud. Arad) vor fi aplicăți cu începerea anului școlar 1919/20 *stud. liceu* și *liceu* cu calitate de profesori practicanți de pedagogie curativă cu un salar anual de 3600 cor. și în treptene încrețări.

Datorină lor va fi de a crea și instrui în mod practic copiii defecțiuni la minte și de a exercita în cunoștințe teoretice și practice ale pedagogiei curative în aşa măsură, ca după depunerea noului examen special să poată fi numiți definitiv în calitate de profesori pedagogico-curativi.

Vor fi preferiți cei, cari cunosc limba franceză, ori germană — aceșia vor fi trimiți mai târziu în străinătate pentru perfecționare. Vor fi preferiți apoi cei cu cunoștințe de agronomie, grădinărit, cei cu dexteritate în lucruri minuțioase, și cei ce se pricep la muzică.

Cererile provăzute cu documentele necesare vor fi înaintate pâna la 20 August n. la *Resortul Ocrotirii Sociale* în Sibiu (Str. Friedenfeld Nr. 16).

Sibiu, la 1 August 1919.

Dr. Moldovan
secretar general

Nr. 312/1919 Prot.

(193) 1—3

Concurs

Pentru înregresare a 2 (doi) posturi de învățători la școală confesională ort. română din Agnita se publică concurs cu termen de 30 de zile de la prima publicare în *Telegraful Roman*.

Emolumentele sănt:

1. Salariul legal, de la biserică pentru ambii învățători 600 cor., restul de la Consistor și de plată în trei luni anticipate.

2. Cvarț natural în edificiul școlei pentru un învățător, eară pentru al 2-lea banii de cvarț din stat și lemnele trebuie cumpărate dela comuna.

3. Grădină de 600 m², din care ½ se cultiva cu pom.

Invățătorii aleși, pe lângă provederea instăriunilor în școală sănt înlocuitori a conducători elevilor în Dumineci și sărbători la biserică și să cantea cu ei la liturghie.

Cererile de concurs înzestrăte cu documentele cerute de legile în vigoare să se înainteze subscrise; iar concurenții să se prezinte în vreo-Duminică sau sărbătoare în biserică, spre aici arăta destocinția în cantică și a face cunoștință cu poporul.

Agnita, 2 iulie 1919.

In înțelegere cu comitetul parohial concernent.

Ioachim Muntean
protopop.